

Inte för mycket. Jim Orson från NIAB i Storbritannien understryker att det finns ett negativt samspel mellan bladmassan i februari och den ekonomiskt optimala kvävetillförseln. Så var återhållsam med N-givan i kraftig höstraps.

Vaksamhet och måttfullhet ska präglade höstrapsen 2019

Det ligger en stor extra avkastningspotential i de kraftiga svenska höstrapsbestånden inför 2019. Att hålla bestånden på rätt köl och undvika ligraps genom tillväxtreglering är motiverat i många fält. Men extra växtskyddsinsatser bör inte vara aktuellt, utan vaksamhet och måttfullhet gäller.

Text: Albin Gunnarson, SFO

Foto: Jens Blomquist, Svensk Frötidning

Läget för den svenska höstrapsen är mycket gott vårvintern 2019. En torr, men till slut bra, start efter sådd följdes av regn och en fördelaktigt varm höst som gynnade tillväxten. Mycket restkväve i marken från en dålig spannmålsskörd och till största delen en skonsam vinter i höstrapsområdet har bäddat för en hög skördepotential i kraftiga bestånd. I Skåne blev rapsen förhållandevis lagom stor, i Öster- och Västergötland blev rapsen kraftigare, och allra kraftigast blev den i Mälardalen.

Hänsyn till högre potential

Men när allt är perfekt och skördepotentialen är stor, kanske 10–20 procent högre än gårdens normala avkastningspotential, kan man då göra något extra? Ska man investera lite extra i en gröda som ser ut att må perfekt och som ger intryck av att

kunna avkasta rekordmycket? Eller vad ska man inte snåla på 2019?

Det finns flera saker att satsa på om man har lust, men funkar det? Först kan vi titta lite på vad vi känner till från svenska försök och av svenska erfarenheter. Sedan kommer ett par av Europas rapsexperter att ge sina tips på vad de skulle göra om allt vore perfekt.

P på våren om högt pH

Om rapsen är i gott skick, om den har övervintrat bra ska man då satsa, försäkra eller sitta still och bara låta skörden komma? Det finns främst fyra saker man kan fundera på. Den 1:a är att gödsla rätt. Kvävevågen har vi skrivit om tidigare, och fosfor och kalium gödslas normalt lämpligast på hösten. Men har marken ett pH runt 8 eller högre är det aktuellt att även gödsla lite fosfor på våren efter-

som fosfor kan vara fastlagd vid för högt pH. Att gödsla mer PK på jordar med normala pH-värden och klass III på fosfor och kalium har sällan betalat sig. Däremot på svaga jordar, men framförallt vid högt pH, har man fått merskördar av vårgödsling med NPK.

Multinäring på våren

Den 2:a punkten handlar också om växtnäring, men inte om makronäringsämnena N, P och K. Att gödsla med mikronäring betalar sig oftast bättre på hösten än på våren. Få om än något försök finns som visar att gödsling med enbart bor på våren har positiv effekt i Sverige. Däremot gav gödsling med multinäring ofta en skördeökning på uppemot 3 procent i försök som gjordes i Projekt 20/20. Vill man satsa lite extra kan man gödsla med relevant mikronäring där tankblandning är möjlig från tillväxtens start fram till blomning. Men chansen är liten att det enbart är mikronäring som ökar skörden från 4 till 5 ton.

Insektsinsats i rätt tid

Den 3:e punkten handlar om insekter som ska behandlas vid behov. Främst ska man då hålla koll på den blygrå raps-

viveln för att bekämpa angreppen av skidgallmygga. Men här gäller perfekt timing och att följa bekämpnings-tröskeln. För bekämpning av skidgallmyggor är den bekämpningströskel vi använder 0,5–1,0 vivlar per planta. Rapsbaggas ska också vid behov behandlas.

Caryx om behov

Den 4:e punkten gäller fungicider och kan antingen ses som behandling vid behov eller en försäkringsåtgärd. En behandling med metkonazol i stjälksträckningen har i stora brittiska försöksserier gett 150–200 kilo per hektar. Är rapsen kraftig och har en risk att lägga sig är dock merskörden för 0,7 liter Caryx det dubbla, alltså upp till omkring mellan 300 och 400 kilo per hektar. En bomullsmögelbehandling bör ses som en försäkringsåtgärd. Håller man koll på sin odlingshistorik, och vet om bomullsmögel varit ett problem tidigare på fältet, har man ett gott stöd i beslutsprocessen.

Undvik liggeraps

Jag beskrev vår kraftiga, svenska höstraps för två rapsexperter i stora rapsodlande länder i Europa och ställde därefter frågan: vad ska man absolut satsa på när rapsen är i det bästa skick den någonsin har varit?

Ulli Henne, arbetar med rådgivning till ett 40-tal större gårdar i norra Tyskland. Han blir med anledning av frågan lite lätt avundsjuk och tycker det är svårt att framhäva en enskild åtgärd som speciellt viktigt, men vänder sedan lite på frågan.

– Från min synpunkt är det viktigt att bevara den höga skördepotentialen och undvika att rapsen lägger sig. Det kan man exempelvis göra genom att använda sig av en delad tillväxtreglering om det är möjligt.

Kör mot bomullsmögel

Nu är detta inte möjligt i Sverige eftersom Caryx endast får köras en gång per säsong. Men kanske att man kan köra Caryx i stjälksträckningen och följa upp detta med Folicur Xpert eller Mirador Forte i DC 60 (begynnande blomning).

Ulli Henne tror på betydelsen av mikronäring i raps och är ganska noga med den tillförseln.

– Det andra man ska göra är att gödsla plantan med bor.

Ulli Henne rekommenderar att ha kontroll på insektsangreppen och även att man gör en behandling mot bomulls-

Vill undvika liggeraps. Ulli Henne är rådgivare i norra Tyskland. Han trycker på hur viktigt det är att höstrapsen inte lägger sig tidigt och även att bekämpa bomullsmögel.

mögel. Till sist föreslår han också en bön för få och sena angrepp av *Verticillium* som är ett problem som ökar i hans arbetsområde i norra Tyskland.

Sparsam med N

Jim Orson arbetar med rapsens växtskyddsfrågor på NIAB (National Institute of Agricultural Botany) i Storbritannien. Han menar att den stora bladmassan under vintern i Storbritannien skulle betyda att mindre kväve bör tillföras rapsen på våren.

– Våra försök visar att det finns ett kraftigt negativt samspel mellan bladmassan i februari och den ekonomiskt optimala kvävetillförseln, säger Jim Orson.

Att tillföra kväve i blomning har gett ett blandat resultat i brittiska försök. Om kvävegivan är rätt på våren och plantan har rätt tillgång på kväve finns ingen fördel med att gödsla i blomningen. Också på växtskydd rekommenderar Jim Orson en återhållsam attityd.

– Jag skulle inte öka växtskyddsinsatsen och utföra mer behandlingar än vad som är normalt för gårdens rapsgröda.

Mark ger bättre svar

I Storbritannien pågår en diskussion om mikronäringens betydelse i växtodlingen.

Resultaten visar att bladanalyser är tämligen meningslösa, men att markanalyser fungerar bättre med undantag för mangan, kommenterar Jim Orson.

I Storbritannien har man nämligen sett att markens innehåll av mikronäringsämnen minskar över tiden. Men i försök ligger effekten av mikronäring oftast under vad som ger en statistiskt säker skördeökning. Därför menar Jim Orson att erfarenheter från analyser av skördad spannmål eller markanalyser är ett bättre

4 punkter att tänka på 2019

- 1. Rätt NPK-gödsling** – anpassa N-givan efter beståndet (Kvävegågen) och fundera på NPK på våren om högt pH.
- 2. Mikronäring** – högst utväxling på hösten, men överväg multinäring i tankblandning om du vill spänna bågen extra.
- 3. Insekter** – följ bekämpningströsklar och pricka rätt tidpunkt.
- 4. Undvik liggeraps** – kraftiga bestånd och stjälksvag Explicit talar för tillväxtreglering i många fält.

Ovälskommen besök. Tyske Ulli Henne rekommenderar bekämpning av bomullsmögel för att undvika direkta skador och ökad liggeraps.

verktyg. Hur som helst så visar en stor biomassa i Storbritannien att det finns chans att spara kväve, men det kanske också finns ett behov av att tillväxtreglera rapsen på våren.

Ingen försäkringsinsats

Men sedan är det som alltid – det går inte att bestämma strategi i förväg utan att ha koll på grödan i fält.

Över bekämpningströskeln. Bekämpningströskeln är 0,5–1,0 blygrå rapsvivilar per planta för att kontrollera skidgallmygga. Följ tröskeln och pricka rätt i tiden.

– Besök fälten och ha koll på insekter och växtsjukdomar och behandla vid behov, understryker Jim Orson.

Ulli Henne är alltså lite mer proaktiv i sin syn på åtgärder, medan Jim Orson intar en mer avvaktande position där han mer betonar ekonomiskt optimum än extra investeringar. Gemensamt för dem båda är att de på växtskyddsområdet betonar vikten av att ha kontroll, men inte satsa extra som försäkring.

Nollruta är kvittot

Gemensamt är också att de betonar att rapsen inte får lägga sig. Där har man i Storbritannien gjort ett stort arbete som visat den negativa betydelsen av att ha raps som lutar eller ligger. De resultaten har redovisats i nr 6/2016 av Svensk Frötidning. Det är i detta sammanhang intressant att en generellt kraftig svensk raps med en lite stjälksvagare Explicit som marknadsledare odlingsåret

Ekonomi avgör. Jim Orson från Storbritannien betonar ekonomiskt optimum i höstrapsen.

2018/19 sammanfaller med registreringen av Carys som tillväxtreglerare. Det finns nog anledning att i de allra kraftigaste rapsfälten prova att tillväxtreglera med Caryx på våren. Förmodligen ska det inte göras generellt, men i kraftiga fält 2019 kan det vara intressant att prova. Glöm inte att lämna en rejäl nollruta – det är ditt kvitto på vad som blev rätt och fel 2019 och en bra grund till fortsatt lärande. ●